

ความเดือดร้อนของเกษตรกรชาวสวนยางพาราในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

The suffering of rubber farmers in Three Southern Border provinces of Thailand

วิไลวัลย์ แก้วตาทิพย์^{1*}

Wilaiwan Kaewtathip^{1*}

บทคัดย่อ: ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจฐานรากของชาวภาคใต้โดยภาพรวม ดังนั้นการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ปัญหาเกษตรกรสวนยางพาราในจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงเป็นสิ่งจำเป็น ปี พ.ศ. 2557 ได้สำรวจข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 440 คน ด้วยแบบสอบถาม แต่ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์นำมาวิเคราะห์เพียง 395 ชุด หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับปัญหาในการทำสวนยางพาราแบ่งตามกลุ่มข้อมูลพื้นฐานเกษตรกร โดย t-test และ F-test ผลปรากฏว่า ด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรมีปัญหาระดับมากที่สุด 4 รายการ ด้านปัจจัยและสิ่งที่เอื้อต่อการผลิตและการจัดการ เกษตรกรมีปัญหาระดับมาก 5 รายการ ด้านสภาพการณ์ในชุมชน เกษตรกรมีปัญหาระดับมาก 4 รายการ ด้านสภาพทางภูมิศาสตร์และธรรมชาติ เกษตรกรมีปัญหาระดับมาก 4 รายการ ส่วนด้านโรคและแมลงศัตรู เกษตรกรมีปัญหาระดับปานกลางทุกรายการ การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับปัญหาในการทำสวนยางพาราแบ่งตามกลุ่มข้อมูลพื้นฐานพบว่า ขนาดพื้นที่สวนยางต่างกันประสบปัญหาทางเศรษฐกิจต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p=0.02$) และประสบการณ์ในการทำสวนยางต่างกันประสบปัญหาเกี่ยวกับสภาพการณ์ในชุมชนที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p=0.04$) จึงเป็นข้อมูลชี้ให้เห็นว่าหากเกษตรกรชาวสวนยางปัจจุบันใช้พื้นที่ว่างเปล่าหรือพื้นที่เดิมได้อย่างมีประสิทธิภาพจะส่งผลต่อรายได้ที่เพิ่มขึ้นไม่น้อย อีกทั้งประสบการณ์ยังช่วยแก้ปัญหาวิกฤติของสถานการณ์ต่างๆ ได้ ดังนั้นผู้ที่สนใจในการทำสวนยางพาราทั้งรายใหม่รายเก่าต้องพิจารณาเพิ่มพูนทักษะประสบการณ์จากหลากหลายทาง

คำสำคัญ: ปัญหาสวนยาง, เกษตรกรชาวสวนยาง, ยางพารา, การทำสวนยาง

ABSTRACT: Para rubber (*Hevea brasiliensis*) has been fundamental economy of southern citizen generally. Therefore, the research for analyze problems that hit to rubber farmers in three southern border provinces of Thailand was requisite. The study used survey method gathered data from 440 samples but complete data can be analyzing 395 copies. The analysis measured percentage, mean, standard deviation and comparative analysis of farmers' general data and rubber farmers' problems by t-test and F-test. The discovery found that the most of problems' rubber farmers in economy of rubber cultivators 4 items. The high problem level in contributing things of farming and managing 5 items, problems in situation of community 4 items, and natural and geography 4 items. Another, rubber diseases and insects was medium problem level all the items. To compare mean of rubber farmers' problem level separated by general data group. The discovery was rubber farmers have area size differentially faced with economic problem difference significant at 0.05 (Sig. 0.02) as same as different rubber farmers' experience faced with situation of community's problem difference significant (Sig. 0.04). Thereby, point to see that if present rubber farmers can use free area or original area efficiently it will be effect to more income. Also, farmer's experience can solve crisis of different circumstances. Accordingly, would recommended that the interested one in rubber plantation both new one and old one must be learn to build more skill and experience.

Keywords: rubber plantation problems, rubber farmers, para rubber, rubber farming

¹ คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา อ.เมือง จ.ยะลา 95000
Faculty of Science Technology and Agriculture, Yala Rajabhat University, Yala 95000

* Corresponding author: hmwi2013@yahoo.com

บทนำ

เศรษฐกิจสามจังหวัดชายแดนใต้ส่วนใหญ่มาจากการเกษตรเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำสวนยางพารา ข้อมูลปี 2550-2553 จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาสมีเนื้อที่ปลูกยางรวมกันประมาณ 2,614,025 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 28 ของเนื้อที่ปลูกยางในภาคใต้ทั้งหมด 9,187,466 ไร่ จำนวนครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมี 163,143 ครัวเรือน (สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน), 2556) เห็นได้ว่า ชีวิตความเป็นอยู่ของคนส่วนใหญ่เหล่านี้ อาศัยเศรษฐกิจหรือรายได้จากการทำสวนยางเป็นหลัก ท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีความรุนแรงมากขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จนกระทั่งปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อการทำสวนยางของเกษตรกรเป็นอันมาก หากแต่เกษตรกรเมื่อเกิดปัญหาอื่นๆ สมทบด้วย ย่อมมีผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจของสามจังหวัดชายแดนใต้โดยภาพรวม จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ชาวสวนยางประสบกับปัญหาโรคแมลงศัตรูและความไม่แน่นอนของราคายาง อย่างในปี 2555 ราคายางแผ่นดิบคุณภาพดีที่จังหวัดยะลา ราคากิโลกรัมละ 91.39 บาท ต่อมาวันที่ 27 สิงหาคม 2556 ราคายางแผ่นดิบคุณภาพดีลดลงเหลือราคากิโลกรัมละ 72.99 บาท (สถาบันวิจัยยาง กรมวิชาการเกษตร, 2556) เห็นได้ว่าในระยะเวลาเพียง 1 ปี ราคายางลดต่ำลงถึง 18 บาท ซึ่งหากเกษตรกรขายยางเดือนละ 700 กิโลกรัม จะทำให้รายได้ของเขาตกลงถึง 12,600 บาท/เดือน อย่างไรก็ตาม นอกจากปัญหาดังกล่าวยังไม่ทราบข้อมูลครอบคลุมว่า ชาวสวนยางพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะสบปัญหาอื่นๆ ด้วยหรือไม่อย่างไร และประสบปัญหานั้นๆ ในระดับใด ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับปัญหาของเกษตรกรชาวสวนยางพาราในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ เพื่อวิเคราะห์ระดับปัญหาแต่ละด้านที่เกษตรกรชาวสวนยางพาราในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ได้รับผลกระทบ และวิเคราะห์ความความแตกต่างระหว่างตัวแปรที่ทำให้เกษตรกรชาวสวนยางพาราในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้มีระดับปัญหาที่ต่างกัน เพื่อชี้ให้เห็นว่า

ปัญหาที่ต่างกันเกิดขึ้นจากสาเหตุหรือปัจจัยต่างกัน ผลการวิจัยโดยเฉพาะการเปรียบเทียบตัวแปรที่ทำให้เกษตรกรเกิดปัญหาต่างกันจะเป็นข้อมูลสำคัญต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรชาวสวนยางในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นจริง รวมทั้งชาวสวนยางในพื้นที่อื่นๆ สามารถศึกษาข้อมูลและนำไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสม

วิธีการศึกษา

การวิจัยสำรวจข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเกษตรกรซึ่งถือกรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของสวนยางพาราหรือเป็นลูกจ้างทำสวนยางพาราในจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส อันเนื่องมาจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก (Convenience sampling) จำนวน 2 ครั้ง กลุ่มตัวอย่างครั้งที่ 1 เกษตรกรชาวสวนยางพาราจำนวน 88 คน ได้โดยการขอความช่วยเหลือให้นักศึกษาในกลุ่มเรียนที่เรียนรายวิชาการเกษตรเพื่อพัฒนาชุมชน ภาคการศึกษาที่ 1/2557 ไปสัมภาษณ์ผู้ปกครองหรือญาติหรือเพื่อนบ้านที่ทำสวนยางพาราในจังหวัดยะลา ปัตตานีและนราธิวาส เกี่ยวกับปัญหาหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นในการทำสวนยาง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ จากนั้นนำคำตอบที่ได้ทั้งหมดมาประมวลจัดหมวดหมู่สร้างเป็นแบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิดเพื่อเก็บข้อมูลซ้ำอีกครั้ง กลุ่มตัวอย่างครั้งที่ 2 ขอความช่วยเหลือจากนักศึกษาในกลุ่มเรียนเดียวกันนี้ นำแบบสอบถามที่ปรับแล้วไปเก็บข้อมูลกับผู้ปกครองหรือญาติหรือเพื่อนบ้านอีกครั้ง โดยนักศึกษา 1 คน เก็บข้อมูลกับเกษตรกรชาวสวนยางพารา 10 คน นักศึกษาในกลุ่มเรียนจำนวน 44 คน เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง 440 ราย แต่จำนวนแบบสอบถามที่สมบูรณ์นำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้เพียง 395 ชุด

ลักษณะแบบสอบถามในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกถามข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร และส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปัญหาในการทำสวนยางพารา 5 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยและ

สิ่งที่เอื้อต่อการผลิตและการจัดการ 2) เศรษฐกิจ ชาวสวนยาง 3) สภาพการณ์ในชุมชน 4) โรคและแมลง ศัตรู และ 5) สภาพทางภูมิศาสตร์และธรรมชาติ รวมทั้งมีคำถามปลายเปิดให้ระบุปัญหาอื่นๆ ก่อนการเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม (Index of congruence: IOC) วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยรวม IOC เท่ากับ 0.95 และปรับแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะ จากนั้น นำแบบสอบถามไปทดลองเก็บข้อมูลกับกลุ่มเกษตรกร ชาวสวนยางพาราในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดยะลา จำนวน 32 คน และนำมาปรับข้อคำถามที่เกษตรกรยังไม่ เข้าใจคลาดเคลื่อน ก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

การเก็บข้อมูล ก่อนเก็บข้อมูลทำการปฐมนิเทศ ผู้เก็บข้อมูล โดยเฉพาะการใช้แบบสอบถามให้ผู้เก็บ ข้อมูลเป็นผู้ถามและอาจใช้ภาษาท้องถิ่น (ภาษายาวี) ในการสื่อสารในกรณีที่เกษตรกรมีข้อจำกัดเรื่องภาษา และการเขียน และผู้เก็บข้อมูลต้องทำเครื่องหมายหรือ เขียนตอบให้ตรงกับความเป็นจริงที่ผู้ให้ข้อมูลตอบ เก็บ ข้อมูลระหว่างเดือนสิงหาคมถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2557 ข้อมูลที่เก็บรวบรวมนำมาวิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวัด ระดับปัญหาโดยค่าเฉลี่ยใช้ดัชนีการวัดเป็นดังนี้

ระดับค่าเฉลี่ย 3.21-4.00 หมายถึง มีปัญหาระดับ มากที่สุด

ระดับค่าเฉลี่ย 2.41-3.20 หมายถึง มีปัญหาระดับ มาก

ระดับค่าเฉลี่ย 1.61-2.40 หมายถึง มีปัญหาระดับ ปานกลาง

ระดับค่าเฉลี่ย 0.81-1.60 หมายถึง มีปัญหาระดับ น้อย

ระดับค่าเฉลี่ย 0.00-0.80 หมายถึง มีปัญหาระดับ น้อยที่สุด

ใช้สถิติอ้างอิง t-test ทดสอบความแตกต่างปัญหา ของเกษตรกรระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย และ F-test ทดสอบความแตกต่างปัญหาของเกษตรกรที่มีกลุ่ม อายุต่างกัน ระดับการศึกษาต่างกัน ขนาดพื้นที่ที่ รับผิดชอบดูแลต่างกัน พื้นที่สวนยางในจังหวัดที่ต่าง

กัน และประสบการณ์การทำสวนยางที่ต่างกัน รวมทั้ง วิเคราะห์ต้นไม้ปัญหา (Problem tree analysis)

ผลการศึกษา

การค้นพบในการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกเป็นข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรสวนยางพารา ส่วนที่ 2 ระดับปัญหาของเกษตรกรสวนยางพารา ส่วนที่ 3 ความแตกต่างของระดับปัญหาที่เกษตรกร สวนยางพาราประสบ

ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร พบว่า ร้อยละของ เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย ใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 54.94 และ 45.06 เกษตรกร ส่วนใหญ่ร้อยละ 26.08 มีอายุในช่วง 36-45 ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อย ละ 25.06 และระดับประถมศึกษาที่ 4 ร้อยละ 21.27 เกษตรกรจำนวนไม่น้อย คือ 187 คน หรือ ร้อยละ 47.34 มีพื้นที่สวนยางในความรับผิดชอบ (เจ้าของ สวน/ลูกจ้าง) 5-15 ไร่ ผู้ให้ข้อมูลเป็นเกษตรกรใน จังหวัดยะลา นราธิวาส และปัตตานี ร้อยละ 41.50, 29.90 และ 28.60 ตามลำดับ สำหรับระยะเวลาการทำ สวนยางส่วนใหญ่เกษตรกรทำสวนยางพารามาเป็น ระยะเวลา 5-10 ปี ร้อยละ 38.73

ปัญหาของเกษตรกรสวนยางพารา แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยและสิ่งที่เอื้อต่อการผลิตและการ จัดการ 2) เศรษฐกิจชาวสวนยาง 3) สภาพการณ์ใน ชุมชน 4) โรคและแมลงศัตรู และ 5) สภาพทาง ภูมิศาสตร์และธรรมชาติ

1. ปัจจัยและสิ่งที่เอื้อต่อการผลิตและการ จัดการพบว่า เกษตรกรมีปัญหาระดับมาก 5 รายการ ได้แก่ ปุ๋ยมีราคาแพง (3.12±0.81) ขาดการช่วยเหลือ และดูแลจากภาครัฐ (3.03±0.97) น้ำมันราคาแพงซึ่ง เกษตรกรใช้พาหนะเดินทางไปกรีดยาง (2.91±0.95) ขาดแคลนเงินทุนในการซื้อปุ๋ย (2.79±1.02) และขาด ข้อมูลหรือความรู้หรือข่าวสารเรื่องยางพาราและที่ เกี่ยวข้อง (2.50±0.97) (Table 1)

Table 1 Problems affected to rubber farmers in contributing things of farming and managing in three southern border provinces

Factors and contributing in farming and managing	\bar{x}	S.D.	Effective level
1) Lack of income to buy expensive fertilizer	3.12	0.81	High
2) Lack of government support	3.03	0.97	High
3) Expensive petroleum of harvesting transportation	2.91	0.95	High
4) Lack of budget to buy fertilizer	2.79	1.02	High
5) Lacking data/knowledge/information on Para rubber and related	2.50	0.97	High
6) Difficulty to find fertilizer selling sources	2.24	0.96	Medium
7) Lacking knowledge in selecting fertilizer formula or fertilizer property to suit rubber growing period	2.14	1.07	Medium
8) Lay-off rubber harvest workers	2.14	1.03	Medium
9) Soil degradation	2.10	0.96	Medium
10) Acid soil	1.81	1.03	Medium
11) Loss of falling rubber tree due to sandy soil	1.74	1.23	Medium

2. เศรษฐกิจชาวสวนยางพบว่า เกษตรกรประสบปัญหาในระดับมากที่สุด 4 รายการ ได้แก่ ราคายางต่ำลงแต่สินค้าอุปโภคบริโภคมีราคาสูงขึ้น (3.46±0.37) ราคาอย่างไม่แน่นอนทำให้รายได้ไม่

แน่นอน (3.24±0.90) ยางราคาถูกลง (3.24±0.93) และช่วงฤดูฝนกรีดยางไม่ได้ทำให้ขาดรายได้ (3.22±0.91) (Table 2)

Table 2 Problems affected to rubber farmers on economy in three southern border provinces

Economy of rubber cultivators	\bar{x}	S.D.	Effective level
1) Low price of rubber where as high price of consumables	3.46	0.37	Very high
2) Mutability of rubber price effect to inexact income	3.24	0.90	Very high
3) Low price of rubber or price decrement	3.24	0.93	Very high
4) Lack of income form non tapping during rainy season	3.22	0.91	Very high
5) Income from rubber farming insufficient for xpenses	3.05	0.96	High
6) Buyers in village set low price	2.85	0.92	High
7) There were less middle buyers	2.59	1.00	High
8) Demand of raw rubber sheets were decreasing	2.56	0.97	High
9) Low percentage of liquid latex	2.40	0.99	Medium
10) The buyers cheated scales	1.76	1.17	Medium

3. สภาพการณ์ในชุมชนพบข้อมูลสำคัญคือ เกษตรกรมีปัญหาในระดับมากเกี่ยวกับความหวาดกลัวระหว่างเดินทางและทำงานในสวนยางเนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบ (2.86±0.99) การขโมยขี้ยาง

(2.84±1.04) และการเปลี่ยนช่วงเวลาการกรีดยางจากหลังเที่ยงคืนมาเป็นตอนเช้าตรู่หรือตอนสายเนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบ (2.79±1.10) (Table 3)

Table 3 Problems affected to rubber farmers on situation in community in three southern border provinces

Situation in community	\bar{x}	S.D.	Effective level
1) Felling unsafe in farm because violence	2.86	0.99	High
2) Stealing rubber scrap	2.84	1.04	High
3) Changing time tapping from after midnight to early morning or late morning because of civil disorder	2.79	1.10	High
4) Stealing rubber sheet	2.25	1.24	Medium
5) Stealing liquid latex	2.08	1.23	Medium
6) Employees were not honest	1.98	1.13	Medium
7) Suffering with poaching rubber plantation territory	1.98	1.16	Medium
8) Stealing machine makes rubber sheet	1.84	1.28	Medium

4. โรคและแมลงศัตรูพบว่า เกษตรกรประสบ สูงสุด 2.38 และค่าเฉลี่ยต่ำสุด 1.72 (Table 4) ปัญหาแค่ระดับปานกลางทุกรายการ โดยมีค่าเฉลี่ย

Table 4 Problems affected to rubber farmers on rubber diseases and insects in three southern border provinces

Rubber diseases and insects	\bar{x}	S.D.	Effective level
1) Termites eat and destroy rubber tree	2.38	1.00	Medium
2) Mouldy rot disease of rubber tree decay, dry and dead	2.24	1.96	Medium
3) Codkchalers eat and destroy rubber tree	2.14	1.00	Medium
4) Decay stem disease of rubber	2.02	1.04	Medium
5) Leave of rubber were fungus	2.00	1.04	Medium
6) Scales insect destroy rubber tree	1.98	1.99	Medium
7) White root disease spread during rainy season	1.97	1.00	Medium
8) The rubber tree infected from rubber knife	1.94	1.11	Medium
9) Powdery mildew disease of rubber	1.83	1.07	Medium
10) Colletotrichum leaf spot disease of rubber	1.78	1.02	Medium
11) Brown root disease of rubber	1.75	1.04	Medium
12) Birds eye spot disease of rubber	1.74	1.04	Medium
13) Black Stripe disease of rubber	1.74	1.05	Medium
14) Corynespora Leaf Spot disease of rubber	1.72	1.04	Medium

5. สภาพทางภูมิศาสตร์และธรรมชาติปรากฏว่า ตกค่อนข้างลำบาก (2.71 ± 0.94) แสงแดดไม่เพียงพอ เกษตรกรมีปัญหาในระดับมาก 4 รายการ คือ สภาพ ในการตากยางแผ่นช่วงฤดูฝน (2.44 ± 1.02) ช่วงฝนตก อากาศแปรปรวนทำให้ปริมาณน้ำยางลดลง ชุกทำให้ต้นยางล้ม (2.42 ± 0.93) (Table 5) การเดินทางไปทำงานในสวนยางช่วงฝน

Table 5 Problems affected to rubber planters on natural and geography in three southern border provinces

Natural and geography	\bar{x}	S.D.	Effective level
1) Climate variability caused latex decline	2.76	0.87	High
2) Travelling to work in rubber plantation during rainy season quite difficult	2.71	0.94	High
3) Insufficient sunlight for dried rubber sheet in rainy season	2.44	1.02	High
4) The rainy season caused toppling of rubber tree	2.42	0.93	High
5) Folding fell of rubber tree	2.32	0.97	Medium
6) Rubber plantation was hill difficult to travel	2.32	1.14	Medium
7) Flooding in rubber plantation when continual raining	2.27	1.19	Medium
8) Burning rubber plantation in dry season	1.63	1.22	Medium

ความแตกต่างของระดับปัญหาที่เกษตรกรสวนยางพาราประสบ ผลการวิเคราะห์พบว่าเกษตรกรชาวสวนยางที่มีพื้นที่ต่างกันประสบปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ 0.05 ($p=0.02$) และเกษตรกรชาวสวนยางที่มีประสบการณ์ในการทำสวนยางต่างกันประสบปัญหาเกี่ยวกับสภาพการณ์ในชุมชนที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p=0.04$) (Table 6)

Table 6 The difference between general data of rubber farmers and problems affected to rubber plantation

General data of rubber farmers	Disruption	S.V.	SS	df	MS	F	P value
1) Rubber plantation less than 8,000 m ²	situation in community	Between Groups	5.03	6	0.84	2.68	0.02*
2) 8,000-24,000 m ² of rubber plantation		Within Groups	121.8	389	0.31		
3) 25,600-40,000 m ² of rubber plantation		Total	126.20	395			
4) 41,600-56,000 m ² of rubber plantation							
5) 57,600-72,000 m ² of rubber plantation							
6) 73,000-88,000 m ² of rubber plantation							
7) Rubber plantation over than 88,000 m ²							
1) Work experience less than 5 years	economy	Between Groups	6.32	5	1.26	2.32	0.04*
2) 5-10 years work experience		Within Groups	212.11	390	0.55		
3) 11-15 years work experience		Total	218.43	395			
4) 16-20 years work experience							
5) 21-25 years work experience							
6) Work experience over than 25 years							

วิจารณ์

การนำผลการวิจัยมาวิเคราะห์เป็นแผนภูมิต้นไม้ปัญหา (Problem tree analysis) สามารถชี้ให้เห็นว่าความเดือดร้อนของเกษตรกรมีสาเหตุหลักๆ 8 ประการ ได้แก่ 1) การจัดการ 2) ปัจจัยและสิ่งกีดขวางอันเนื่องมาจากการทำสวนยางพารา 3) สภาพธรรมชาติ 4) โรคและแมลงศัตรู 5) ขาดความรู้ ข้อมูลและข่าวสาร 6) ขาด

ทักษะประสบการณ์ 7) ราคาผลผลิตยางพาราผันผวน และ 8) เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ซึ่งสาเหตุหลักเหล่านี้จะมีผลกระทบต่อเกษตรกรคือ ทำให้สภาพสวนยางของเกษตรกรทรุดโทรม คุณภาพและปริมาณของผลผลิตยางพาราต่ำลง รายได้ลดลง ครัวเรือนเกษตรกรยากจนมีรายได้ไม่พอรายจ่าย เกิดปัญหาใจขมในชุมชน และเกษตรกรมีความหวาดกลัวในความไม่ปลอดภัยในชีวิต (Figure 1)

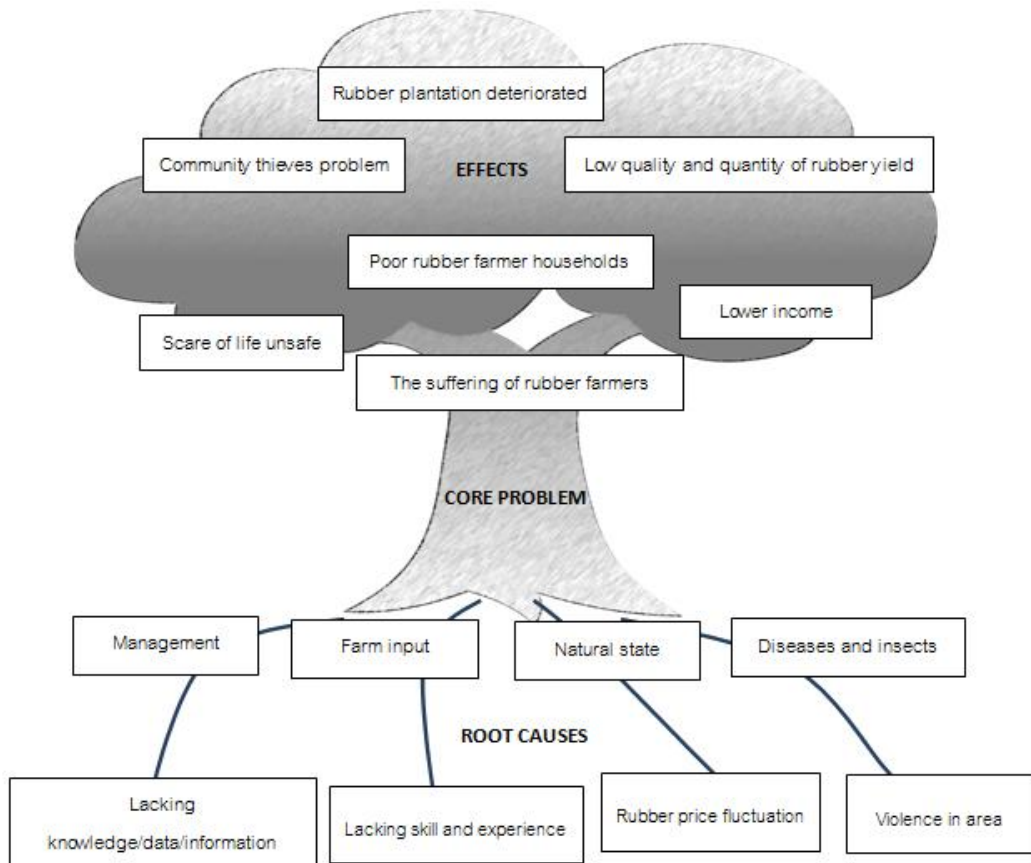


Figure 1 The problem tree of affecting to rubber farmers

ปัญหาการจัดการสวนยางของเกษตรกรไม่ว่าจะเกี่ยวกับการคัดเลือกพันธุ์ การจัดการพื้นที่ การปลูก การดูแลรักษา จนกระทั่งเก็บเกี่ยว หากมีการจัดการไม่ดีพอจะส่งผลให้สวนยางเสื่อมโทรมลง คุณภาพและปริมาณผลผลิตต่ำ สวนยางพาราในประเทศไทยที่มีการจัดการดูแลดีจะได้ผลผลิตเฉลี่ย 306 กิโลกรัม/ไร่ ส่วนสวนยางพาราที่ไม่จัดการดูแลอย่างดีจะให้ผลผลิตเฉลี่ย 195 กิโลกรัม/ไร่ (จกรรจ, 2552) ข้อมูลปี พ.ศ. 2550 ผลผลิตยางพาราเฉลี่ยกิโลกรัม/เฮกตาร์ (Kg/ha) ของประเทศที่ผลิตยางพารามากที่สุด 4 อันดับพบว่า ผลผลิตยางพาราของอินเดียเฉลี่ย 1,745 Kg/ha ไทย 1,435 Kg/ha มาเลเซีย 839 Kg/ha และอินโดนีเซีย 796 Kg/ha ส่วนสาเหตุปัจจัยและสิ่งที่เอื้ออำนวยในการทำสวนยางพารา เช่น ภัยราคาแพง ขาดแคลนเงินทุน การขาดการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐอย่าง

กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น ฯลฯ จะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรเองในการพัฒนาตนเองและเกี่ยวกับการจัดการสวนยางพารา ทางออกที่ดีเกี่ยวกับปัญหาแพงและการขาดแคลนเงินทุนเกษตรกรควรทำปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง สำหรับปัญหาที่เกิดจากสภาพทางธรรมชาติอื่นได้แก่ ช่วงฤดูฝนกรีดยางไม่ได้ ฝนตกชุกสภาพอากาศแปรปรวน พื้นที่ยางอยู่บนเนินเขามีความลำบากในการเดินทางไปทำงาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อรายได้ จะทำให้เห็นได้ว่าเกษตรกรว่างงานเป็นบางฤดูกาลโดยเฉพาะฤดูฝนซึ่งเป็นปกติของภาคใต้ฝนจะตกชุกมากกว่าภาคอื่นๆ ทางออกที่ดีเกษตรกรควรหาอาชีพเสริมอย่างอื่นทำในช่วงฤดูที่ไม่สามารถกรีดยางได้ เพื่อพยุงบายได้หรือเพิ่มรายได้ ยศและชนินทร์ (2558) วิจัยพบว่า การสามารถสร้างรายได้จากการทำการ

เกษตร เป็นเงื่อนไขที่ส่งเสริมให้บุคคลเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม ส่วนการสร้างรายได้หรือพัฒนาเศรษฐกิจของเกษตรกรชาวสวนยางอีกทางคือทำสวนยางแบบผสมผสาน (rubber-integrated farming systems) (Viswanathan and Shivakoti, 2008) พืชที่ปลูกร่วมในสวนยางในช่วงก่อนเปิดกรีดได้ เช่น สับปะรด ข้าวโพด ข้าวไร่ ถั่ว ถั่วเขียว และพืชที่สามารถปลูกร่วมในสวนยางที่เปิดกรีดแล้ว เช่น ผักเหมียงหรือผักเหลียง ไม้ดอกสกุลหน้าวัว ชิงแดง ดาหลา ชะมวง ลำแพนหรือลิ้นแฉะ สะเดาเทียม ฯลฯ

ปัญหาโรคและแมลงศัตรูนักวิชาการได้ให้ข้อมูลว่า โรคยางพาราที่สำคัญที่สร้างปัญหาให้กับชาวสวนยาง ได้แก่ โรคคราก โรคราแป้ง โรคใบจุดก้างปลา โรคใบจุดตางก และโรคเส้นดำ (สถาบันวิจัยยาง กรมวิชาการเกษตร, 2551) ส่วนแมลงและศัตรูยางพาราที่สำคัญได้แก่ ปลวก เพลี้ยหอย เพลี้ยแป้ง หนอนทราย และไรพืช (สถาบันวิจัยยาง กรมวิชาการเกษตร, 2551 และฉกรรจ์ แสงรักษาวงศ์, 2552) ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีปัญหาศัตรูคือ ตัวตุงมวกัดกินต้นยาง (สุภาพร และเอนก, 2553) สำหรับปัญหาการขาดความรู้ ข้อมูลและข่าวสารเรื่องยางพาราและที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าในยุคปัจจุบันช่องทางการเผยแพร่ข่าวสารมีมากมาย ทั้งสื่อโทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต การจัดนิทรรศการ ฯลฯ ดังนั้นหากเกษตรกรต้องการการพัฒนาความรู้ที่แท้จริง สามารถรับคำแนะนำจากบุคคลใกล้ชิดได้เป็นอันดับแรก เช่น บุตรหลาน จากนั้นอาจเป็นญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน หน่วยงานที่ใกล้บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฝ่ายส่งเสริมการเกษตรหรือการพัฒนาชุมชน สำหรับปัญหาการขาดทักษะประสบการณ์ เกษตรกรส่วนใหญ่เรียนรู้การทำสวนยางมาจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น การพัฒนาให้เกษตรกรมีการจัดการสวนที่ดีทันสมัยและมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ควรได้รับภาคพัฒนาจากภาคส่วนต่างๆ เช่น กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร สถาบันการศึกษา การยางแห่งประเทศไทย ในกรณีปัญหาราคาผลผลิตยางพาราผันผวนก็เช่นเดียวควรได้รับการ

ดูแลและแก้ปัญหาจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร และการยางแห่งประเทศไทยด้วยเช่นกัน ส่วนเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ซึ่งมีผลกระทบต่อความไม่ปลอดภัยในชีวิต เกษตรกรได้รับผลกระทบในระดับมากเกี่ยวกับความหวาดกลัวระหว่างเดินทางและทำงานในสวนยางเนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบซึ่งปัญหานี้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตแต่มีความรุนแรงมากขึ้นเมื่อปลายปี พ.ศ. 2547 จนกระทั่งขณะนี้ ยังไม่สามารถแก้ปัญหาให้ยุติได้ (สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558) ปัญหานี้ควรได้รับการแก้ปัญหาที่ยืดเยื้อมานานโดยหน่วยงานความมั่นคง เพื่อสวัสดิภาพของชาวสวนยางและประชาชนทั่วไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

เกษตรกรชาวสวนยางพารามีปัญหาเดือดร้อนระดับมากในด้านปัจจัยและสิ่งที่เอื้อต่อการผลิตและการจัดการคือ 1) ปุ๋ยมีราคาแพง 2) ขาดการช่วยเหลือและดูแลจากภาครัฐ 3) น้ำมันราคาแพงซึ่งเกษตรกรใช้รถมอเตอร์ไซด์เดินทางไปกรีดยาง 4) ขาดแคลนเงินทุนในการซื้อปุ๋ย และ 5) ขาดข้อมูลหรือความรู้หรือข่าวสารเรื่องยางพาราและที่เกี่ยวข้อง ปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกรชาวสวนยางพาราระดับมากที่สุดด้านเศรษฐกิจชาวสวนยางได้แก่ 1) ราคาขายต่ำลงแต่เครื่องอุปโภคบริโภคมีราคาสูงขึ้น 2) ราคาอย่างไม่แน่นอนทำให้รายได้ไม่แน่นอน 3) ยางราคาถูก และ 4) ช่วงฤดูฝนกรีดยางไม่ได้ทำให้ขาดรายได้ ปัญหาของเกษตรกรชาวสวนยางพาราที่ประสบระดับมากด้านสภาพการณ์ในชุมชนพบข้อมูลสำคัญคือ 1) ความหวาดกลัวระหว่างเดินทางและทำงานในสวนยางเนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบ 2) การขโมยขี้ยาง และ 3) การเปลี่ยนช่วงเวลากรีดยางจากหลังเที่ยงคืนมาเป็นตอนเช้าตรู่หรือตอนสายเนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ปัญหาของต่อเกษตรกรชาวสวนยางพาราเกี่ยวกับโรคและแมลงศัตรูพบว่า เกษตรกรได้รับผลกระทบในระดับปานกลางทุกประเด็น โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2.38 และ

ค่าเฉลี่ยต่ำสุด 1.72 ปัญหาของเกษตรกรชาวสวนยางพาราในระดับมากทางด้านสภาพทางภูมิศาสตร์และธรรมชาติ ได้แก่ 1) สภาพอากาศแปรปรวนทำให้ปริมาณน้ำยางลดลง 2) การเดินทางไปทำงานในสวนยางช่วงฝนตกค่อนข้างลำบาก 3) แสงแดดไม่เพียงพอในการตากยางแผ่นช่วงฤดูฝน และ 4) ช่วงฝนตกชุกทำให้ต้นยางล้ม ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระดับปัญหาของเกษตรกรชาวสวนยางพาราแบ่งตามกลุ่มข้อมูลพื้นฐานพบว่า เกษตรกรชาวสวนยางที่มีขนาดพื้นที่ต่างกันได้รับปัญหาความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเกษตรกรชาวสวนยางที่มีประสบการณ์ในการทำสวนยางต่างกันประสบปัญหาความเดือดร้อนเกี่ยวกับสภาพการณ์ในชุมชนที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากผลการศึกษาวิจัย พบประเด็นนำเสนอเพื่อการพิจารณานำไปสู่การปรับปรุงแก้ปัญหาการทำสวนยางพาราได้พัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แบ่งออกประเด็นหลัก 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับชาวสวนยางพาราหรือผู้ปลูกยาง

1.1 ผู้ปลูกยางพาราควรได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะและประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง เพราะสิ่งเหล่านี้มีความจำเป็นในการพัฒนาการผลิตยางพาราให้มีคุณภาพ และแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานทั้งนี้จากผลการศึกษาพบว่า เกือบร้อยละ 50 ของเกษตรกรชาวสวนยางในจังหวัดชายแดนใต้จบการศึกษาแค่ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 และ 6

1.2 ปัญหาชาวสวนยางช่วงฤดูฝนกรีดยางไม่ได้ เสนอทางเลือกการทำอาชีพเสริมหรืออาชีพทดแทนระหว่างหน้าฝนเพื่อลดปัญหาการขาดรายได้ของชาวสวนยางพาราสามจังหวัดชายแดนใต้ เช่น การจำหน่ายของร้อนน้ำชา กาแฟ กล้วยทอด ฯลฯ การจำหน่ายร่วม เลี้ยงกันฝน รองเท้าแตะกันน้ำ ถูพลาสติก

1.3 ปัญหาราคายางไม่แน่นอนชาวสวนยางควรประกอบกิจกรรมอื่นหรืออาชีพเสริมอื่นๆ นอกจาก

การทำสวนยางเพียงอย่างเดียว เช่น เลี้ยงสัตว์ การปลูกพืชบางชนิดที่ปลูกร่วมกับยางได้ เช่น มะพร้าว พริกไทย ผักเหียง ฯลฯ

1.4 เกษตรกรผู้ผลิตหรือปลูกยางพาราควรติดตามข่าวสารที่เกี่ยวข้องในอาชีพของตนเองเพื่อการพัฒนาการผลิตยางพาราและพัฒนาคุณภาพชีวิตไปพร้อมๆ กัน เช่น สถานีวิทยุ ช่องการถ่ายทอดทางโทรทัศน์ การค้นหาทางสื่อออนไลน์ ฯลฯ

1.5 การรวมกลุ่มผู้ผลิตยางพาราและบริการสินค้าที่เกี่ยวข้องเพื่อลดต้นทุนการผลิตและสร้างอำนาจการต่อรองราคาผลผลิตยางพาราจะเป็นวิธีแก้ปัญหาอีกทาง

1.6 รวมกลุ่มแปรรูปน้ำยางพาราขั้นต้นเพื่อยืดอายุการเก็บรักษา และกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจำหน่ายสินค้า

2. ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ

2.1 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรและการยางแห่งประเทศไทยควรแก้ปัญหาราคายางพารา เช่น การประกันราคา แต่ทั้งนี้ต้องมีความเป็นธรรมแก่เกษตรกร การสนับสนุนและส่งเสริมอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางพาราให้มีการขยายตัวมากขึ้น เนื่องจากไทยเรามีวัตถุดิบเพียงพอในการตอบสนองอุตสาหกรรมขั้นถัดไปแทนการส่งยางธรรมชาติออกจำหน่ายต่างประเทศ กำหนดโซนหรือพื้นที่ปลูกยางพาราให้มีสัดส่วนพอเหมาะหรือพอดีในการตอบสนองความต้องการของตลาด ทั้งนี้รัฐบาลควรวิเคราะห์และประมาณการด้วยวิธีที่น่าเชื่อถือไว้วางใจ

2.2 กรมวิชาการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัดและอำเภอควรให้การช่วยเหลือเกษตรกรระดับท้องถิ่นอย่างทั่วถึง ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรชาวสวนยางมีผลกระทบในเรื่องขาดการได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.03 (± 0.97)

2.3 การแก้ปัญหาเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้จากหน่วยงานความมั่นคง ซึ่งมีผลกระทบต่ออุปการประกอบอาชีพทำสวนยางพารา

3. ข้อเสนอในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 การแก้ปัญหาดูแลความเดือดร้อนของเกษตรกรชาวสวนยางพาราในสามจังหวัดชายแดนใต้

3.2 การเปรียบเทียบรายได้ในการปลูกยางแบบกับการทำสวนยางร่วมกับกิจกรรมอื่นๆ เช่น ปลูกพืชร่วม เลี้ยงสัตว์ ฯลฯ

3.3 ค้นหาวิธีการการป้องกันโรคและแมลงศัตรูยางพารา

3.4 การพัฒนารูปแบบการรวมกลุ่มผู้ผลิตรายางพาราและบริการสินค้าที่เกี่ยวข้อง เพื่อรักษาเสถียรภาพราคาผลผลิตและลดต้นทุนการผลิต

3.5 การพัฒนาส่งเสริมอาชีพเสริมรายได้ให้แก่เกษตรกรชาวสวนยางพาราช่วงที่ไม่สามารถกรีดยางได้

คำขอขอบคุณ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องปัญหาของเกษตรกรชาวสวนยางพาราในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณบำรุงการศึกษาประจำปี พ.ศ. 2557 จากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และการเก็บรวบรวมข้อมูลได้รับการช่วยเหลือด้วยดีจากนักศึกษารายวิชาการเกษตรเพื่อพัฒนาชุมชน ภาคการศึกษาที่ 1/2557 จึงขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้ และขอขอบคุณ รศ.ดร.ภัคพงศ์ ปวงสุข, รศ.ดร.รัชดากร พลภักดี และ ดร.มัธยดี เวดราแม ในการให้ความอนุเคราะห์ตรวจความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- ฉกรรจ์ แสงรักษาวงศ์. 2552. คัมภีร์ยาง. พิมพ์ครั้งที่ 3. เอ-วันพีวีเจอร์ จำกัด, นนทบุรี.
- ยศ บริสุทธิ์และชนินทร์ แก้วคะตา. 2558. เงื่อนไขรากฐานการเข้าสู่อาชีพเกษตรกรกรรมของเกษตรกรและบุตรหลานเกษตรกร. วารสารเกษตร. 31(2): 215-224.
- สถาบันวิจัยยาง กรมวิชาการเกษตร. 2551. อาการผิดปกติของยางพารา. ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.
- สถาบันวิจัยยาง กรมวิชาการเกษตร. 2556. ราคาประมูลและปริมาณยางแผ่นดิบที่ซื้อขาย ณ ตลาดกลางยางพารา ปี 2534-ปัจจุบัน. แหล่งข้อมูล: <https://goo.gl/uXiVbe>. ค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2556.
- สุภาพร บัวแก้วและอเนก กุณาละสิริ. 2553. การสำรวจสวนยางขนาดใหญ่และการจัดการสวนยางขนาดใหญ่ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กลุ่มวิจัยเศรษฐกิจสถาบันวิจัยยาง กรมวิชาการเกษตร. แหล่งข้อมูล: <https://goo.gl/SzEjzX>. ค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2556.
- สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน). 2556. พื้นที่ปลูกยางพาราในภาคใต้จําแนกรายจังหวัด ปี 2550-2553. แหล่งข้อมูล: <https://goo.gl/PWftqn>. ค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2556.
- สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2558. กระบวนการเพื่อสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้: ศึกษาเปรียบเทียบกรณีมีนดาเนา สาธารณรัฐฟิลิปปินส์. เอกสารวิชาการ. แหล่งข้อมูล: <https://goo.gl/Tcfc5z>. ค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2556.
- Viswanathan, P.K., and G.P. Shivakoti. 2008. Adoption of rubber-integrated farm-livelihood systems: contrasting empirical evidence from the Indian context. The Japanese Forest Society and Springer. 13: 1-14.